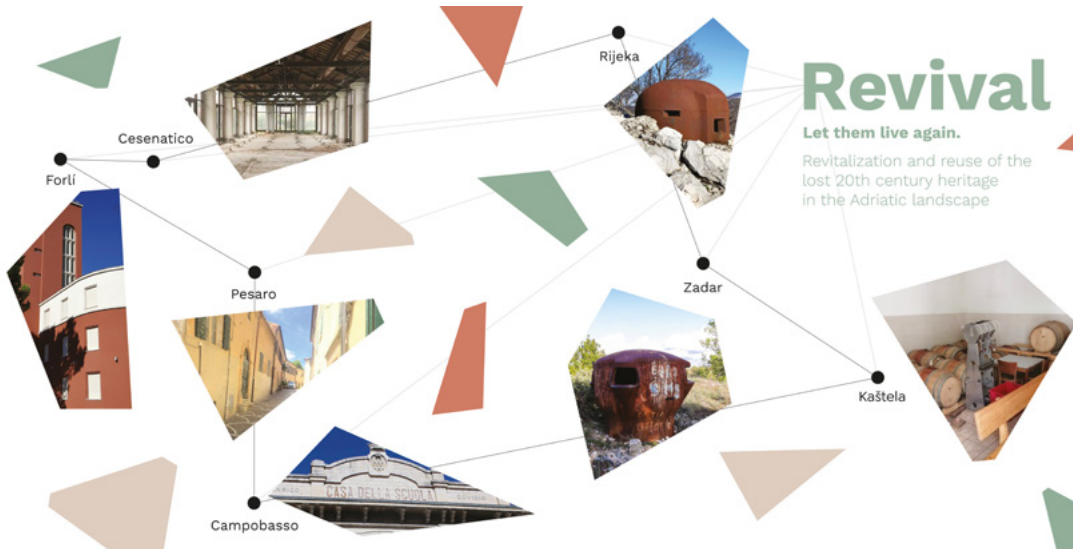

REVIVAL

Revitalizacija i ponovna
upotreba izgubljene baštine
na jadranskom području

Revitalizacija i ponovna upotreba izgubljene baštine na jadranskom području

Revival

Let them live again.

Revitalization and reuse of the
lost 20th century heritage
in the Adriatic landscape

Sadržaj

1. REVIVAL	04
2. Aktivnosti	10
3. Digitalni dokumentacijski centar	12
4. Postignuća u sklopu projekta	16
4a. Pilot lokacija: Kinodvorana Odeon - LP: Municipality of Forly	16
4b. Pilot lokacija: Bivša Školska zgrada - Municipality of Campobasso	18
4c. Pilot lokacija: Bivša praonica - Municipality of Cesenatico	20
4d. Pilot lokacija: Izgubljeno nasljeđe u parku San Bartolo - Municipality of Pesaro	22
4e. Pilot lokacija: Podzemna utvrda Katarina B - Municipality of Rijeka	24
4f. Pilot lokacija: Podzemno sklonište C-47 u gradu Zadru - Municipality of Zadar	26
4g. Pilot lokacija: Poljoprivredna zadruga Kaštela COOP - JU RERA S.D.	28
5. Kulturne rute REVIVAL kroz izgubljeno nasljeđe 20. stoljeća	30
5a. Municipality of Zadar	30
5b. Municipality of Pesaro	31
5c. Municipality of Campobasso	32
5d. Municipality of Rijeka	33
5e. Municipality of Split, JU RERA S.D.	34
5f. Municipality of Cesenatico	35
5g. Municipality of Forly	36

Revival

Oživimo ih ponovno. Let them live again.

Grad Rijeka City of Rijeka

Odjel gradskih uprava za razvoj, urbanizam, ekologiju i gospodarenje zemljištem | City Department of Development, Urban planning, Ecology and Land Management

REVIVAL

REVIVAL je prekogranični projekt koji predstavlja plodnu i korisnu platformu s više dionika i više razina za dijeljenje i razmjenu informacija te pronalaženje novih rješenja za očuvanje i valorizaciju na održivoj osnovi velike materijalne baštine '900 na Jadranu.

OPĆI CILJ

Dostići višu razinu održivog gospodarskog i teritorijalnog razvoja u uključenim gradovima/područjima, iskorištavajući na pametan način izgublenu kulturnu baštinu '900, čuvajući je i povećavajući njezinu vrijednost.

SPECIFIČAN CILJ

Učiniti prirodnu i kulturnu baštinu polugom za održiv i uravnoteženiji teritorijalni razvoj.

REZULTATI PROJEKTA

- Digitalni dokumentacijski centar izgubljene baštine 90-ih projektnim partenrima predstavljat će stalan alat kojim će moći upravljati i ažurirati ga na temelju partnerskog sporazuma.
- Model koji je primjenjiv i u drugim područjima koji imaju sličnu izgublenu baštinu u Jadranskoj regiji ali i bilo gdje u Europi.

FINANCIRANJE

REVIVAL je financiran **Programom Interreg Italija-Hrvatska**.

Interreg je jedan od ključnih instrumenata Europske Unije (EU) **koja podupiru** prekograničnu suradnju kroz financiranje projekata. Cilj programa je udruživanje i suočavanje sa zajedničkim izazovima i pronalaženje rješenja.

Program Italija-Hrvatska

omogućava razmjenu znanja i iskustva, razvoj i provedbu pilot akcija proizvoda i usluga, podršku investicijama kroz stvaranje novih modela, testiranjem novih politika u cilju poboljšanja kvalitete života za više od 12,4 milijuna građana koji žive na ovom području.

TRAJANJE PROJEKTA
01/01/2019 - 31/12/2021

ERDF
1.551 € mln

UKUPNI BUDŽET
1.825 € mln

Cilj projekta je **trasformirati** izgubljeno nasljeđe u ponovno otkriveno nasljeđe koje će privući kreativne pojedince (eksperiment na temelju Berlinskog modela) a bit će pokretač razvoja kulturnog turizma koje može postati jedan od ključnih čimbenika za održivi i uravnoteženiji teritorijalni razvoj.

6 CILJNIH SKUPINA

- Javnost
- Lokalne, regionalne i nacionalne vlasti
- Tijela za upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom
- Regionalne i lokalne razvojne agencije i poduzetnici (naglasak na male i srednje poduzetnike u kulturnom i kreativnom sektoru)
- Nevladine organizacije
- Organizacije za obrazovanje i osposobljavanje, sveučilišta i istraživački instituti

PRISTUP

REVIVAL će prethodno predstavljenoj problematici pristupiti:

- Izvođenjem malih radova kao što su čišćenje i osiguravanje dovoljnih sigurnosnih standarda za posjetitelje i korisnike zgrade napuštene baštine javnog dobra;
- Organizacija umjetničkih i kreativnih događanja u zaboravljenoj baštini kako bi se privukli kreativni pojedinci i turisti, ali i podigla svijest lokalnih zajednica, političara te potencijalnih investitora o izgubljenoj baštini;
- Promoviranje nove turističke ponude koja je sastavni dio zajedničkog prekograničnog brenda te je povezana sa Kulturnom rutom izgubljene

- baštine 90-ih godina u **Jad**ranskom području, a u cilju privlačenja kulturnih turista;
- Privlačenje potencijalnih privatnih investitora za buduće projekte revitalizacije i ponovne uporabe baštine.

O NAMA

U svim **talijanskim** i **hrvatskim** gradovima i mjestima uključenim u REVIVAL, mnoga su zapuštena područja, zgrade (npr. ljetni kampovi, škole, vojarne, vojne utvrde) i industrijski kompleksi koji leže u zapuštenom i propadajućem stanju. Ovo je gotovo potpuno **izgubljeno nasljeđe** koje se danas mora ponovno otkriti, revitalizirati i ponovno koristiti iz više razloga. REVIVAL će omogućiti transformaciju izgubljene kulturne baštine u polugu za održiv i uravnoteženiji teritorijalni razvoj, u kojem će relevantno napušteno nasljeđe koje je stvorio čovjek imati središnju ulogu. Promjena koju će **REVIVAL** uvesti je da se u središte pozornosti regionalnih i lokalnih zajednica i potencijalnih investitora dotično izgubljeno nasljeđe stavi, te da se pokuša za njega pronaći kreativna i održiva rješenja.

VODEĆI PARTNER

- Municipality of **Forlì**

PROJEKTNI PARTNERI

- Municipality of **Campobasso**
- Municipality of **Cesenatico**
- Municipality of **Pesaro**
- Municipality of **Rijeka**
- Municipality of **Zadar**
- **PI RERA S.D.** for coordination and development of Split-Dalmatia County
- **University of Zadar**

COMUNE DI FORLÌ

COMUNE DI CAMPOBASSO

COMUNE DI CESENATICO

COMUNE DI PESARO

MUNICIPALITY OF RIJEKA

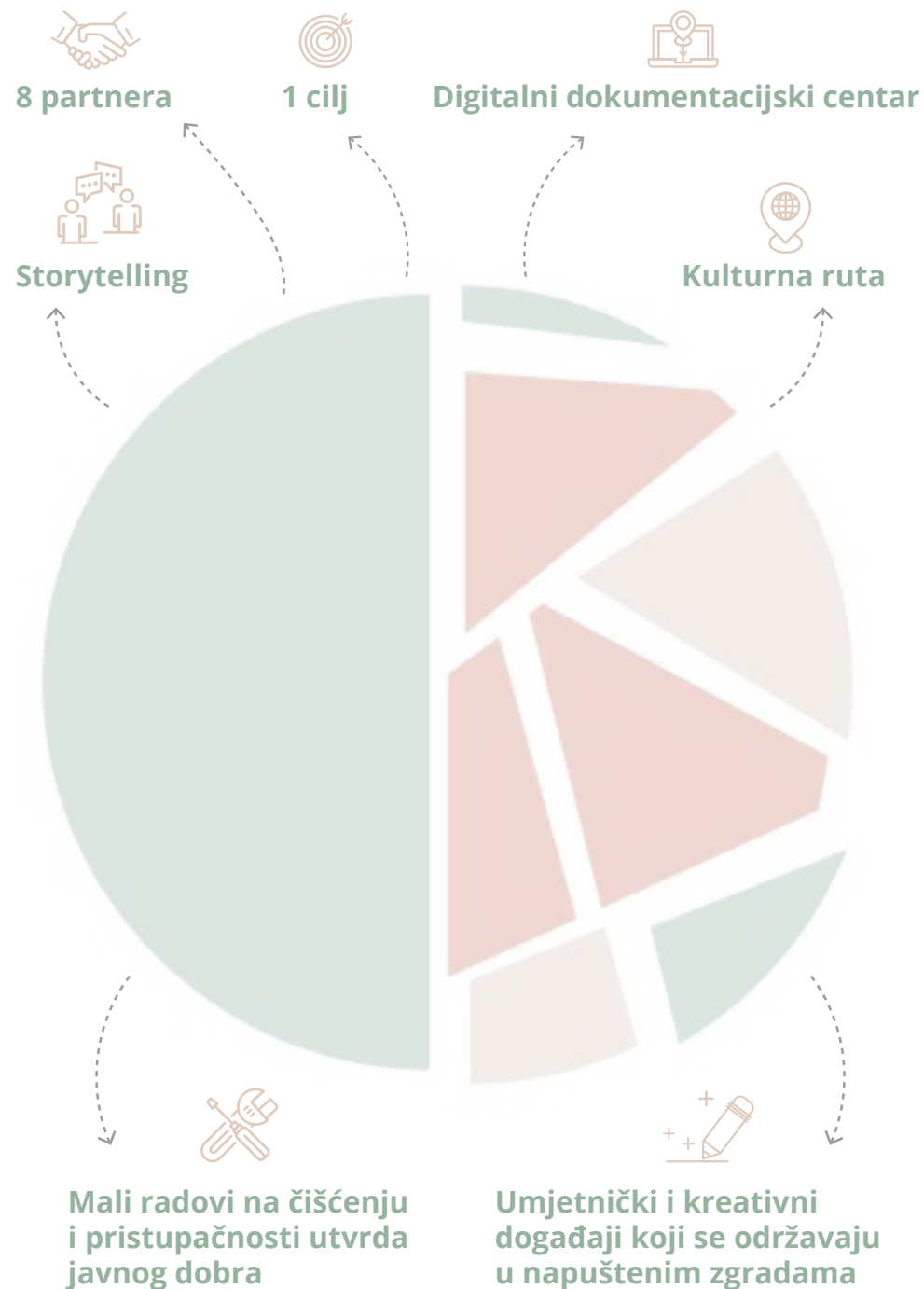
MUNICIPALITY OF ZADAR

UNIVERSITY OF ZADAR

PI RERA S.D.

Mali radovi na čišćenju i pristupačnosti utvrda javnog dobra

Umjetnički i kreativni događaji koji se održavaju u napuštenim zgradama

Aktivnosti

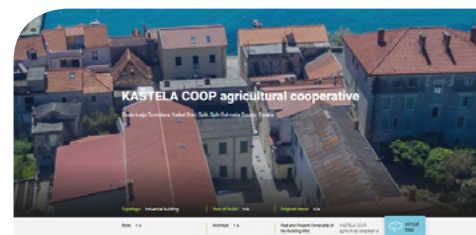
Digitalni dokumentacijski centar izgubljene baštine 20. stoljeća, koji predstavlja trajni alat koji će u sklopu partnerskog ugovora biti na raspolaganju projektnim partnerima i nakon projekta.

Storytelling concept – podrazumjeva društvenu i kulturnu aktivnost pričanja priča s improvizacijom i glumačkim elementima, a s ciljem promocije kulturne baštine.

Mali radovi koji su zgrade zapuštene baštine učinili dostupnijima i sigurnijima za održavanje događanja.

Nova turistička ponuda osmišljena kao novi prekogranični brend i povezana s novom **Kulturnom prekograničnom rutom izgubljene baštine 20. Stoljeća u Jadranskom području** u svrhu razvoja kulturnog turizma.

Organizacija kulturnih i kreativnih događanja smještenih u zgradama koje predstavljaju zaboravljenu i zapuštenu baštinu, a koju su kroz radove manjeg opsega učinili dostupnijom kako bi se privukli kreativni pojedinci i turisti, ali i podigla svijest lokalne zajednice, političara te potencijalnih investitora na važnost valorizacije zapuštene baštine.

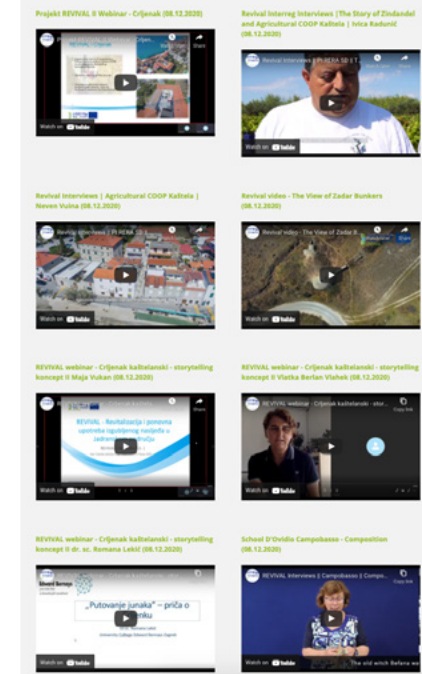
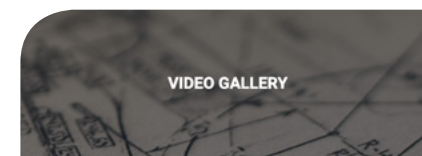
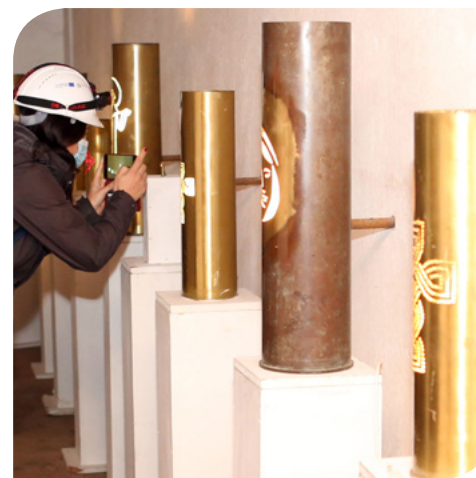
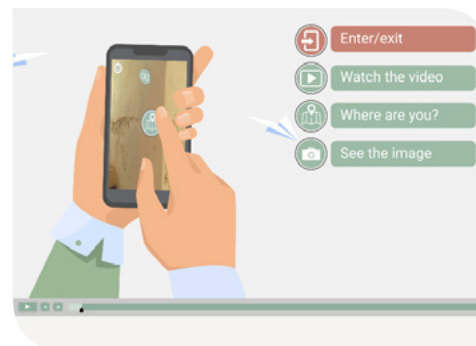
Typology and Style

Architectural Description

The architectural description of the building is a key element in the typology and style of the building. It provides a detailed overview of the building's structure, materials, and design elements.

History and Historical Context

Digitalni dokumentacijski centar

U okviru projekta **Revival** pokrenuta je **interaktivna i informativna web stranica** koja predstavlja ostvarenje važnih projektnih ciljeva - **dokumentaciju i vizualnu prezentaciju svih lokaliteta** koji su podobni za ožvljavanje u jadranskom krajoliku. Sveučilište u Zadru kao znanstveni partner imalo je veliku ulogu u tom procesu, **sa stvaranjem kataloških karata i smjernica** koje su oblikovale Digitalni dokumentacijski centar.

Posjetitelji sada mogu otkriti projektna područja u Italiji i Hrvatskoj, dok informacije o svakoj zaboravljenoj zgradi, industrijskom kompleksu i utvrdi dobivaju putem popisa kategorija ili karte s lokacijama tijekom pregledavanja foto i video galerija. Dobra vijest je da će ova web stranica uskoro predstaviti novu modernu značajku s **virtualnim obilaskom uz priče o glavnim lokalitetima** koji će dobiti novu svrhu u okviru projekta **Revival**.

Sveučilište u Zadru kreiralo je **kataloške kartice i smjernice** s kriterijima i kategorijama za svakog partnera, što je pomoglo oblikovanju **Digitalnog dokumentacijskog centra - interaktivne web stranice** sa svim **lokacijama i objektima** u području projekta **Revival**, u **Italiji i Hrvatskoj**. Kataloške kartice osigurale su da će projektni partneri prikupiti osnovne informacije o svakom mjestu te dodati arhivsku dokumentaciju, sekundarne izvore (poput novina i publikacija), videozapise, fotografije i objašnjenja potencijalnih novih kulturnih turističkih ponuda na

području odabranih građevina i lokaliteta.

Kao **znanstveni projektni partner**, Sveučilište u Zadru je prvo pripremlilo detaljne smjernice koje su pomogle u izdavanju i odabiru lokaliteta koji su podobni za ožvljavanje. Bilo je potrebno da su sagrađeni u 20. stoljeću, na mjestu gdje je nekad bila zgrada ili ruševni arhitektonski kompleks. Ti **lokaliteti** bili su **pomalo zaboravljeni** - bez sjećanja u lokalnoj zajednici, bez osobnih priča i uspomena pojedinaca, potpuno ili djelomično

napušteni, preuređeni (poput bivših škola, zatvora i sakralnih zgrada), djelomično sačuvani ili nadograđeni, a trebali su biti korišteni za svečanosti, manifestacije, tradicionalnu umjetnost i druge procese nematerijalne kulturne baštine. **Mitovi, narodne legende, priče i zanimljivosti** također igraju veliku ulogu, jer bi se na temelju njih i drugih ranije spomenutih kriterija mogli kreirati poželjni turistički proizvodi. **Budući** da sami lokaliteti ne mogu privući turiste ili investitore, a bez odgovarajućeg konteksta nisu dovoljno zanimljivi niti za širu javnost.

Digitalni dokumentacijski centar sadržava svu izgublenu baštinu jadranskog krajolika kako bi ju posjetitelji mogli vidjeti i istražiti. Zahvaljujući Sveučilištu u Zadru, web stranica sadrži informacije o svakom zaboravljenom mjestu: od ljetnih kampova, škola i kina, do bunkera, utvrda i industrijskih kompleksa koji imaju arhitektonsko i povijesno značenje. Dok ukazuje na glavne ciljeve projekta **Revival**, web stranica ima nekoliko **segmenta - popis lokacija, zemljovid s lokacijama, kulturne rute i video galerije**, čime se omogućava digitalna šetnja u samo nekoliko klikova.

REVIVAL

Revitalization and reuse of the lost 20th century heritage in the Adriatic landscape

Explore the heritage

Explore the heritage

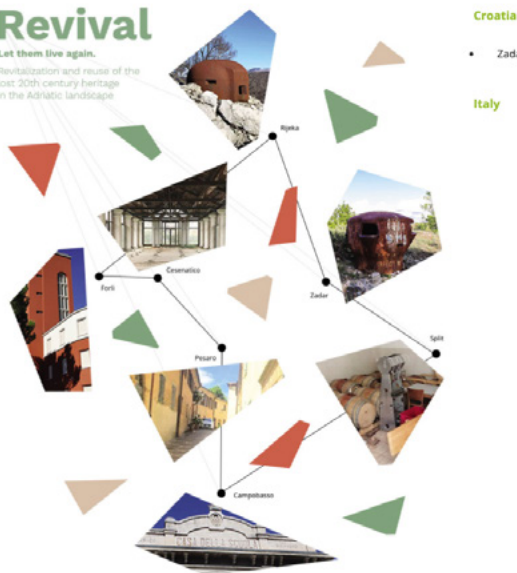
In many Italian and Croatian cities and towns included in REVIVAL, there are many overlooked areas, buildings, former camps, schools, barracks, military fortifications and industrial complexes that have architectural and historic significance and represent noteworthy examples of industrial archaeology, rationalist and modern architecture or various military fortifications and bunkers built during the 20th century. Project REVIVAL is funded through cross-border cooperation programme INTERREG V Italy - Croatia 2014-2020.

Lead Partner:
Municipality of Metk

Project partners:
Municipality of Cavtat (CZ), Municipality of Ljubuški (IT), Municipality of Ploče (IT), Municipality of Metk (CZ), Municipality of Zadar (CZ), Public Institution RRM for coordination and development of the Adriatic and Dalmatian County (CZ), University of Zadar (CZ)

Revival

Let them live again.
Revitalization and reuse of the lost 20th century heritage in the Adriatic landscape

Croatia

• Zadar >

Italy

Popis lokacija podijeljen je u dvije glavne kategorije (Hrvatska i Italija), dok je svaki lokalitet zapuštene baštine povezan sa svojim zemljopisnim područjima - **hrvatskim gradovima Zadrom, Splitom i Rijekom** te **talijanskim općinama Forlì, Cesenatico, Campobasso i Pesaro**. Jednim klikom posjetitelji mogu pristupiti **svakom mjestu** i **saznati glavne informacije** poput tipologije, godine izgradnje, izvornog imena, stila gradnje, arhitekta i vlasnika, dok nakon toga slijede i temeljita objašnjenja tipologije i stila,

arhitektonskog opisa, povijesnog i urbanog konteksta, te potencijala stvaranja nove turističke ponude. Za sve postoje i fotogalerije koje prikazuju lokalitete i daju vizualni prikaz izgubljene baštine.

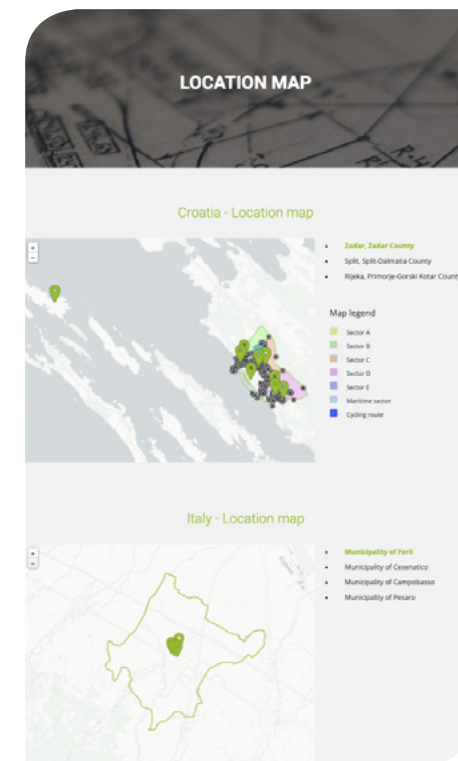
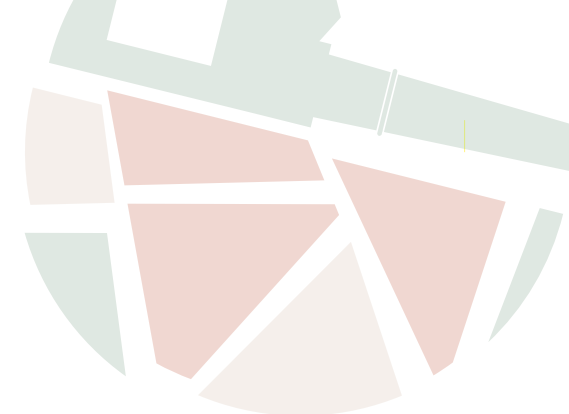
S druge strane, **lokacijska karta** omogućuje interaktivniji pristup pomoću kojeg se projektna područja mogu istraživati putem satelitske slike, što daje percepciju blizine svakog mjesta. Otuda se klikom na lokaciju može doći do detaljnog opisa svake zgrade, područja i industrijskog kompleksa.

Na kraju, svaki posjetitelj web stranice **Revival** može pregledavati i **video galeriju** koja je ispunjena sadržajem kreiranim u okviru projekta, dok oni koji žele znati više mogu ispuniti obrazac za kontakt kako bi stupili u kontakt s predstavnicima projekta.

Digitalni dokumentacijski centar ima i sjajnu značajku, uz koju su video snimci glavnih lokacija prikazani u obliku **interaktivne virtualne šetnje**.

Ova web stranica prvi je korak prema oživljavanju zapuštenih područja, zgrada i industrijskih kompleksa u jadranskom području. Katalogiziranjem i predstavljanjem javnosti, ta se područja istražuju, a dok se o njima uči, ujedno ih se oživljava i u uspomenama lokalnog stanovništva. Na taj način dobivaju novu svrhu i spašavaju se od zaborava.

Sveučilište u Zadru pridonijelo je izgradnji Digitalnog dokumentacijskog centra, a sada upravlja njegovom mrežnom arhivom. Međutim, čak i kad projekt **Revival** završi, Sveučilište u Zadru nastavit će upravljati ovom web stranicom koja će se koristiti u znanstvene svrhe, dok će digitalni centar ostati u rukama svih 8 partnera koji će ga koristiti kao strukturirani okvir kulturne rute zaboravljene baštine 20. stoljeća.

Postignuća u sklopu projekta

LP: Municipality of Forlì

PILOT LOKACIJA: Kinodvorana Odeon

Zgradu **Balilla** u **Forliju** projektirao je arhitekt Cesare Valle, a izgrađena je između 1933. i 1935. godine.

Nekretnina je organizirana u različite međusobno povezane dijelove različitih namjena. Prva zgrada dovršena je u cijelosti, s izuzetkom bivšeg prostora bazena. Druga je uključivala bazen i istočni dio zgrade.

Cesare Valle stvorio je moderan kompleks s teretanama, bazenom, vanjskim rekreacijskim sadržajima, uredima, knjižnicom, učionicama i kazalištem.

Nakon rata uvedene su i druge promjene: zatvoren je hodnik između kulturnog i sportskog prostora, izgrađeno je pristupno stubište u kino galeriju, a neki prozori su zazidani.

Općina Forlì je 2010. godine započela renoviranje zgrade u suradnji sa Studiom Valle Design iz Rima, koji su 1957. godine osnovali sinovi prvotnog projektanta.

Nekadašnja **Kinodvorana Odeon**, koja je bila u funkciji do 2007., danas je u središtu projekta stvaranja gledališta s 400 sjedećih mjesta nazvanog **"Sala della Musica"** (Glazbena dvorana).

Provedene aktivnosti

Općina Forlì odabrala je **kinodvoranu Odeon**, bivši Gil, kao zgradu koja će biti revitalizirana i sigurna za održavanje umjetničko-kulturnih događaja. Općina je izradila lokalni plan za provedbu potrebnih radova kako bi omogućila sudjelovanje oko 100 ljudi na događaju, organiziranom zajedno s drugom inicijativom pod nazivom **ArtBonus** čija je svrha obnova zapuštenih zgrada unutar Općine. Događaj se održao 8. listopada 2021., uz nastup jazz pijanista Danila Ree nakon što je za javnost održana prezentacija REVIVAL-a.

Istodobno je pokrenuta inicijativa prikupljanja sredstava ArtBonus kako bi eventualni lokalni investitori sudjelovali u doniranju sredstava za obnovu razrušene zgrade na tom području. Općina Forlì također je doprinijela izvješćivanjem o uspjehu i popraćenošću događaja u medijima.

PILOT LOKACIJA: Bivša Školska zgrada

Bivša školska zgrada "E. D'Ovidio" nalazi se na prestižnoj urbanoj poziciji **Campobasso**, u dijelu grada "**area Murattiana**". Gradnja Školske zgrade započela je oko 10-ih godina dvadesetog stoljeća. U razdoblju 1915./18. austro-ugarski ratni zarobljenici korišteni su kao radna snaga, a od studenog 1917. do rujna 1918. zgradu su zauzele vojne vlasti za uspostavu vojne bolnice. Gradonačelnik Campobasso službeno je stupio

na dužnost 30. rujna 1919, i od tada je zgrada postala **Narodna škola** iz **Campobassa**.

S arhitektonskog stajališta, škola se može smatrati jednim od najvažnijih primjera grada. Zgrada pravilnog tlocrta, oblikovana u obliku pravokutnika, prostire se na četiri razine. U prizemlju, u bivšoj školskoj menzi, nalazi se nekoliko ureda. Na polukatu i na ostalim etažama smještene su učionice koje su služile za obrazovnu aktivnost - uz središnju impozantnu **Veliku dvoranu (Aula Magna)**.

Provedene aktivnosti

Projekt **Revival** omogućio je provođenje radova **restrukturiranja, preuređenje hodnika glavnog ulaza i uređenje asfaltnog trga u dvorištu, s ciljem organiziranja kulturnih aktivnosti**.

Kako bismo valorizirali zgradu, proveli smo niz intervjuja s ključnim predstavnicima, osmislili aplikaciju za pripovijedanje i organizirali niz događanja koja se održavaju od 10. do 30. prosinca: **fotografsku izložbu "Liberi e uguali"** (Slobodni i jednaki) Maria Folchija; **3 glazbena nastupa; projekciju 6 filmova za djecu; 4 prezentacije knjiga; 3 lutkarske predstave za djecu**.

Turistima i građanima bit će predložena **kulturna ruta** za otkrivanje arhitekture dvadesetog stoljeća. Ruta će krenuti od željezničke stanice uključujući nekoliko zgrada, natkrivenu tržnicu i Školsku zgradu, do Palazzo di Penta: omogućit će valorizaciju školske zgrade i drugih povijesnih građevina iz XX. stoljeća.

PILOT LOKACIJA: Bivša praonica (1913.-1914.), Viale Cecchini

Projektirao ju je inženjer Amilcare Zavatti (1869.-1939.), kao tehnički šef općine Cesenatico. Projektirao je i ostale važne javne građevine u Cesenaticu i Ceseni.

Općina Cesenatico odobrila je projekt praonice u veljači 1912. Gradnja je započela 1913., a završila u ožujku 1914. godine.

U svibnju 1914. odobren je dopunski projekt za bušenje arteškog bunara.

Nova praonica počela je s radom 1915. godine nakon što je u

Gradskom vijeću odobren pravilnik o uporabi (8. veljače 1915.) i tarifi korištenja (8. travnja 1915.).

U to vrijeme praonica je bila najsuvremenijeg tipa jer je u njoj bila smještena parna **dezinsekcija**. Kompleks se sastoji od dvije jednokatne zgrade uglavnom korištene za **dezinsekciju** i pranje te od dugačke šupe u kojoj se nalaze kade za pranje.

Nalazi se unutar grada Cesenatico i lako se uključuje u kulturno-povijesnu i turističku rutu povezanu s lukom kanala.

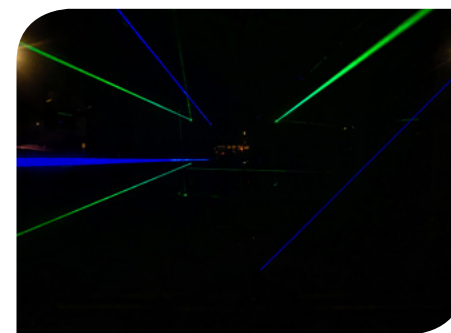
Zgrada nije pretrpjela bitne izmjene i sada se ne koristi.

Provedene aktivnosti

Bivša praonica svojom je raščlanjenom konfiguracijom (dugi ostakljeni paviljon i dvije male kućice spojene zatvorenom nadstrešnicom) pogodna za višenamjensku uporabu, posebno usmjerenu na aktivnosti edukativnih i kreativnih radionica, također povezanim s već prisutnom muzejskom i kulturnom ponudom (npr. pomorski muzej, knjižnica, antikvarijat itd.) i malim izložbenim/kreativnim događajima (privremene izložbe, performansi, sastanci itd.)

Zgrada će biti povezana s postojećim Pomorskim muzejom,

kojem će zgrada služiti kao poseban dio za posebne privremene izložbe. Bivša praonica također će biti korištena za smještaj dragocjenih kipova iz jaslica, koji se u božićno vrijeme koriste za "jaslice na tradicionalnim brodovima" duž kanalske luke Cesenatico, kada se kipovi postavljaju na tradicionalne brodove Pomorskog muzeja.

PILOT LOKACIJA: Izgubljeno nasljeđe u parku San Bartolo

Odabrane su **četiri** pilot lokacije:
bivša ambulanta u Fiorenzuoli,
osnovna škola S. Marina Alta,
Židovsko groblje, bivše Sjedište
Uprave Parka.

Židovsko groblje nalazi se na istočnoj strani brda San Bartolo, i ima pogled na more. Unutra se nalazi oko 150 pogrebnih spomenika.

U zgradi u mjestu Fiorenzuola di Focara smještena je stara ambulanta, vjerojatno podignuta na mjestu prethodne građevine. Proglašena je zgradom od povijesnog i arhitektonskog interesa. Gradnja se odvijala u vrijeme kada je Fiorenzuola bila neovisna općina (1861.-1929.).

Osnovna škola S. Marina Alte izgrađena je oko 1935. godine i služila je kao škola do 1977. godine. Zgrada je sadržavala školsku sobu u prizemlju, a učiteljski smještaj nalazio se na katu.

Seoska kuća u kojoj se nalazi sjedište uprave Parka izvorno je korištena kao društveni centar. Arhitektonski je tipična je za seoske građevine XX. stoljeća, karakteristične za područje s razvijenom poljoprivredom.

Provedene aktivnosti

Četiri lokaliteta s visokim kulturnim i turističkim potencijalom revitalizirana zahvaljujući projektu REVIVAL su:

Bivša ambulanta u mjestu Fiorenzuola di Focara; OŠ S. Marina Alta; Židovsko groblje; bivše sjedište uprave parka.

Odabrani su među prethodnim popisom od deset lokacija, međusobno povezanih pješačkom

biciklističkom stazom, vozeći se **parkom San Bartolo**. Slika prikazuje rute, sa stajalištima na četiri glavna mjesta (crveno) i šest dodatnih (plavo). Rute su predstavljene u sklopu publikacije Lonely Planet koja će izaći neposredno nakon završetka REVIVAL-a. **Pesaro je kandidat za Grad talijanske kulture za 2024. godinu:** nadamo se da će ovo priznanje, ako bude odabran, osigurati sredstva za dovršetak procesa započetog zahvaljujući projektu.

PILOT SITE: Podzemna utvrda Katarina B

Vojna, podzemna utvrda iz Drugog svjetskog rata sastoji se od **12 podzemnih tunela i vojnih bunkera** s visinskom razlikom od približno 280 do 293 metra nadmorske visine na brdu Pulac iznad Rijeke (na starim kartama označeno "Montecroce"), s pogledom na sjever, sjeverozapad i zapad. Utvrde su dobro očuvane te su čak otkrivene i električne žice.

Katarina B je jedinstvena lokacija gdje se mogu vidjeti sve vrste borbenih blokova; čelični i betonski bunkeri, tuneli, protutenkovski položaji koji prikazuju Alpski bedem u svom vrhuncu kada nije nedostajalo ni sredstava ni radne

snage. Obzirom da se s ove točke proteže pogled na cijeli grad i okolice, ona se može vrlo dobro iskoristiti u turističke svrhe, kao što je to slučaj i sa utvrdom Trsatska gradina koja je postala poznata hodočasnička destinacija.

Bilo bi zanimljivo povući povijesne paralele o razvoju grada na Rječini kroz strateške točke, odnosno vrlo dostupne vojne bunke te poznatu priču o njihovoj ulozi, dobro označenu riječku šetnicu, nekadašnju Mulatieru, to jest put kojim su nekada ljudi magarcima prevozili teške terete.

S druge, južne strane nalazi se i dobro očuvan prilaz sa objektima koji mogu poslužiti kao točka za informiranje i mjesto za odmor.

Provedene aktivnosti

U prosincu 2021. je organizirana promocija projekta i **"Podzemlja utvrde Katarina B"** kojoj je prethodilo predstavljanje rezultata projekta **Revival** medijima i gostima. Nakon toga gosti su se podijelili u dvije grupe. Jedna je krenula stazom očišćenih i prohodnih tunela, dok je druga obišla vanjsku šetnicu, a zatim se uputila u podzemlje gdje su mogli vidjeti protutenkovske položaje, skladišta za vodu, hranu i streljiva, agregat, oklopnu kupolu

za dvije strojnice te **posmatračnicu**. Cijelu prezentaciju pratio je koncert klasične glazbe uz kušanje domaćih autohtonih proizvoda.

PILOT LOKACIJA: Podzemno sklonište C-47 u gradu Zadru

Podzemne utvrde predstavljaju vrhunac talijanskog vojnog graditeljstva. Na **zadarskom području** postoji **13** takvih **utvrda**. Utvrde su bile zakopane duboko u zemlju i imale jednu ili više čeličnih kupola debljine 0,8 cm. Proizvedene su u Genovi i u jednom komadu dostavljane u Zadar, gdje su pričvršćivane na betonsko postolje i **potom** učvršćivane čeličnim vijcima, a **potom** bi kupola bila dodatno učvršćena betonskom armaturom. Svaka kupola imala je četiri puškarnice, a unutar njih nalazili su se štitovi težine 320 kg. **Podzemno sklonište C-47** koristila je **talijanska vojska** tijekom kratkog tzv. travanjskog rata, a vjerojatno i **njemačka vojska** 1943. – 1944. godine. Tijekom Domovinskog rata u Hrvatskoj 1991. - 1995. koristila ga je **Hrvatska vojska**. Zgrada ima arhitektonski značaj jer predstavlja vojnu građevinu iz 20. stoljeća. Povijesnu i arhitektonsku vrijednost ima kao dio talijanskog fortifikacijskog prstena razvijenog oko Zadra u razdoblju između dva svjetska rata.

Provedene aktivnosti

U sklopu **INFO DANA** projekta REVIVAL, u **Kneževoj palači**, u nedjelju, 19. rujna 2021. s početkom u 20 sati, organizirali smo projekciju filma **“Zadar Memento”**. Cijela ideja događaja bila je pokazati koliko je važno očuvati i revitalizirati različite umjetničke izraze.

Dana 19.11.2021. održana je fokus grupa u organizaciji Grada Zadra na koju su pozvani turistički vodiči iz Zadra i Šibenske županije, te predstavnici turističkih agencija, u svrhu promocije i upoznavanja kreirane turističke kulturne rute realizirane kroz projekt **Revival**, kao i dodatne prijedloge kako bi se revitalizirani objekt C-47 najbolje valorizirao. U subotu, 18. prosinca 2021. na lokaciji revitaliziranog

bunkera C-47 organizirali smo **ZAVRŠNI DOGAĐAJ** - press konferenciju uz otvorenje **dvaju izložbi**, kao i obilazak **nove kulturno-turističke rute**. Nakon razgleda bunkera C-47 organiziran je turistički obilazak minibusom u pratnji turističkog vodiča.

PILOT LOKACIJA: Poljoprivredna zadruga Kaštela COOP

Kao pilot područje JU RERA S.D. izabrana je **zgrada u Kaštel Starom**, ponajprije zbog snažne poveznice sa zaboravljenom eno baštinom, odnosno starom autohtonom, dalmatinskom vinskom sortom **Crljenak Kaštelanski**. Zgrada je sagrađena 1939. u svrhu proizvodnje i skladištenja vina i imala je

značajnu ulogu u prošlosti i proizvodnji Crljenka. Znanstvenim istraživanjem 2001. dokazalo se da svjetski poznati **Zinfandel** zapravo **potječe iz Kaštela**, odnosno da su **američki Zinfandel i talijanski Primitivo identični kaštelanskom Crljenku**. Navedeno saznanje predstavlja izniman potencijal za revitalizaciju i pozicioniranje **stare Zadruga** ali i **Grada Kaštela** kao **središta razvoja vinskog turizma** te za **razvoj storytelling koncepta** u svrhu ponovnog otkrivanja kako zapuštene zgrade poljoprivredne zadruge, tako i priče o Crljenku kaštelanskom.

Provedene aktivnosti

Provedene su sljedeće aktivnosti kojima se nastojalo skrenuti pažnju na važnost revitalizacije zapuštene baštine u svrhu razvoja održivijeg turizma:

Festival vina Crljenak i rođaci - ZinFest – događanje usmjereno ka promociji vinske sorte Crljenak i kulturne baštine grada Kaštela i organizirano izvan perioda visoke sezone s ciljem razvoja cjelogodišnjeg turizma.

Pineli&Vino – kreativna radionica spajanja umjetnosti i vina organizirana u staroj poljoprivrednoj zadruzi.

ZinFriendly certifikat – Certifikat s ciljem promocije nove turističke rute namijenjen označavanju vrhunske usluge, podizanju kvalitete te promociji i prodaji vinske sorte Crljenak.

Slikovnica Crljenak – Izrađena slikovnica Crljenak s ciljem promocije storytelling priče o Crljenku.

Kulturne rute REVIVAL kroz izgubljeno nasljeđe 20. stoljeća

Opći cilj projekta **REVIVAL** je **jačanje zajedničke prekogranične platforme za upravljanje i promicanje održivog turizma** temeljenog na zajedničkoj kulturnoj baštini, s ciljem smanjenja sezonalnosti u turizmu.

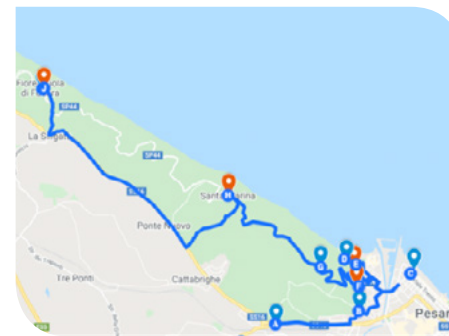
Slijedom toga, kroz provedbu projekta REVIVAL, uspostavili smo **lokalne kulturno-turističke rute** povezane **međunarodno kroz digitalni dokumentacijski centar**.

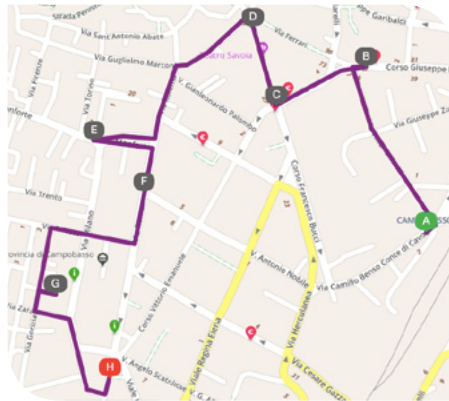
Lokalna kulturno-turistička ruta u **Zadru** razvijena kroz projekt REVIVAL obuhvaća neke od čak **250 bunkera** koji se nalaze u zadarskom okruženju. Kroz poludnevni izlet obilazimo ključne točke obrane grada Zadra i učimo o nastanku, konstrukciji i upotrebi bunkera.

Lokalna kulturna i turistička ruta u **Pesaru** razvijena kroz projekt REVIVAL povezuje **četiri glavna mjesta** identificirana projektom REVIVAL, uz kratko zaustavljanje na **šest dodatnih zanimljivih mjesta** povezanih s baštinom 20. stoljeća. **Staza 151** najduža je na području **Parka San Bartolo**, a nedavno je produžena pa pokriva cjelokupnu površinu samog parka, **od Pesara do mjesta Gabicce Mare**. S obzirom na zavidnu dužinu (gotovo 20 km) zasigurno je najzahtjevnija i najzanimljivija na ovom području.

Lokalna kulturna i turistička ruta u **Campobassu** razvijena kroz projekt uključuje obilazak **bivše školske zgrade E. D'Ovidio** i drugih povijesnih građevina u sklopu otkrivanja arhitekture dvadesetog stoljeća. Ruta počinje od željezničkog kolodvora, nastavlja prema internatu **"Mario Pagano"** i **Banci Italije** na **Corso Mazziniju**. Tu je moguće zastati u **kazalištu Savoia** i pristupiti natkrivenoj tržnici i školskoj zgradi, dok se ne stigne do bivšeg **GIL-a** u via Milano, jasnog primjera "liktorskog" stila, i završetka rute u zgradi **Palazzo di Penta** izgrađenoj 1936. godine zahvaljujući radu židovskog arhitekta poljskog podrijetla.

Lokalna kulturno-turistička ruta **Rijeka** vodi nas **kroz grad** i njegovu **talijansku prošlost**. Program povezuje nekoliko povijesnih i kulturnih točaka riječke prošlosti ne samo iz razdoblja talijanske ere

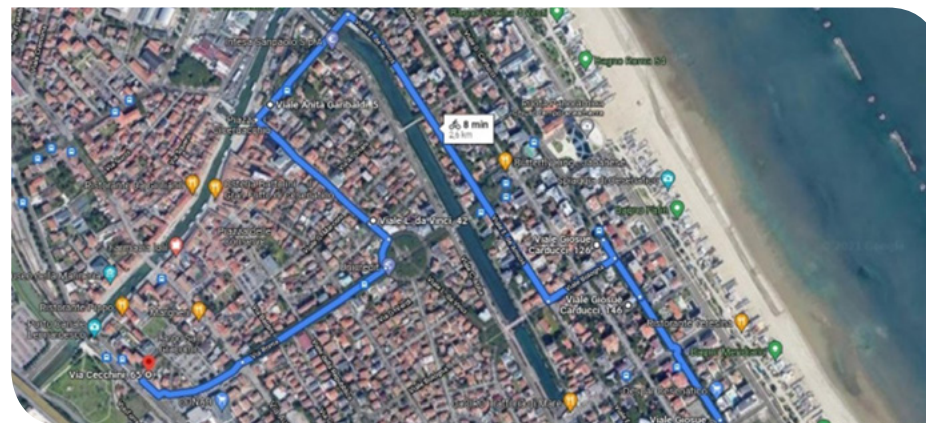
2. svjetskog rata **nego** i iz drugih povijesnih razdoblja u kojima je Rijeka bila pod talijanskim utjecajem. Početna točka je poznati riječki **Korzo**, a završna revitalizirani objekt **Katarina B**, jedinstvena lokacija na kojoj se mogu vidjeti svi primjeri bunkera (čelični i betonski), tuneli, protutenkovski položaji i rovovi, a koja prikazuje Alpski zid na vrhuncu razvoja.

Lokalna kulturna i turistička ruta kočijom razvijena kroz projekt REVIVAL u splitskoj regiji gradi priču o sve poznatijoj kaštelanskoj sorti vina – **Crljenku**, iz kojeg se razvio svjetski poznat **Zinfandel**. Kroz obilazak **5 ključnih točaka** saznajemo o kaštelanskom načinu života kroz povijest, posjećujemo obnovljenu **poljoprivrednu zadrugu COOP** i uživamo u okusima **Crljenka**.

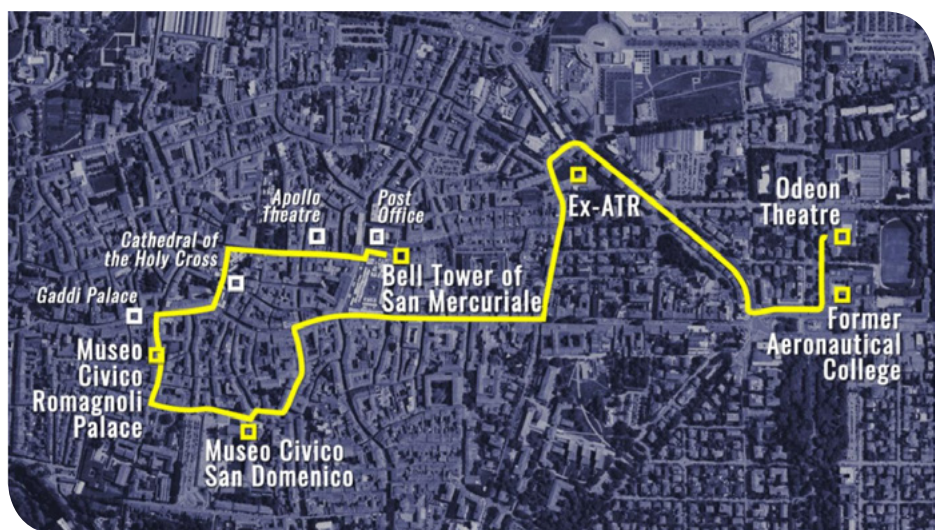
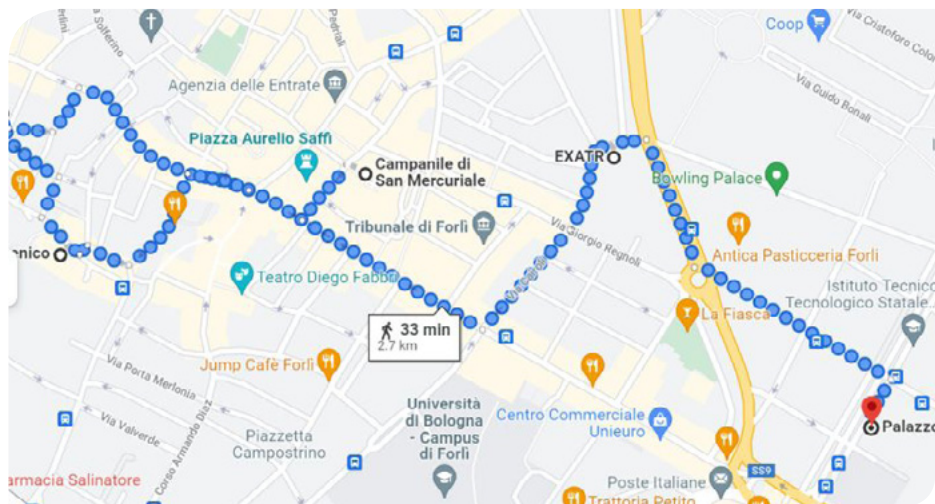

Lokalna kulturna i turistička ruta **Cesenatica** koncipirana je kroz foto razgledavanje Cesenatica **ranog XX. stoljeća**. **Dvosatna pješačka tura povezuje 7 zgrada** kako bi se ponovno oživjela priča iz prve polovice 20. stoljeća. Vodič objašnjava sve prisutne arhitektonske stilove, a profesionalni fotograf daje savjete o fotografskoj kompoziciji i tehničkim detaljima kako bi se dobili najbolji kadrovi. Obilazak započinje u **secesijskoj kući u via Carducci 162**, a završava **sa praonicom u via Cecchini 65** obnovljenom u sklopu projekta.

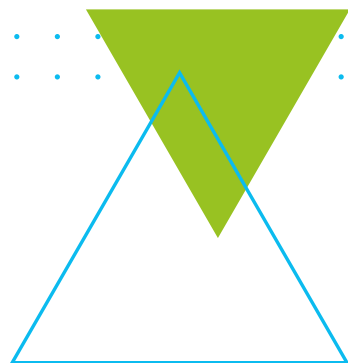

Lokalna turistička ruta **Forlija** kreće
posjetom **Zvonu Svetog Merkurija**
nakon čega slijedi posjet **dvama**
muzejima, a **nakon umjetničkih**

kolekcija posjetitelje vodimo u
recentne povijesne zgrade kao što je
Ex-Atr, **bivša stanica autobusa**, kao
i **bivši Aeronautički koledž**. Zadnja
stanica je **teatar Odeon**, revitaliziran
kroz projekt **Revival** gdje posjetitelji
uče o važnosti ovog objekta za
kulturnu baštinu grada Forlija.

SAZNAJ VIŠE O PROJEKTU REVIVAL

www.italy-croatia.eu/web/revival/

Revival - Interreg Italy-Croatia

revival_interreg

REVIVAL - Interreg Italy-Croatia

@InterregREVIVAL

REVIVAL Interreg Italy-Croatia